

• • •

А. І. Вереш,
*канд. філол. наук, доц.,
Ужгородський національний університет,
доцент кафедри української мови*

РОЛЬ ЛІТЕРАТУРНО-ХУДОЖНІХ АНТРОПОНІМІВ ІЗ РОМАНІВ ІРЕН РОЗДОБУДЬКО У ТВОРЕННІ ОБРАЗІВ

У сучасному мовознавстві ще недостатньо вивчено потенційні можливості літературно-художніх антропонімів прозових текстів відомих авторів. Літературно-художні антропоніми, що входять до ономастичного простору художнього твору, є важливим об'єктом наукових досліджень з ономастики. Саме в літературно-художній антропонім автор укладає величезний інформаційний заряд. Дослідження літературно-художніх антропонімів суттєво доповнюють загальні уявлення про антропоніми як базові складники онімної системи. Тому, вивчення власного імені героя потребує особливої уваги, а його ґрунтовний аналіз відкриває можливості для подальших узагальнень у царині відповідної лінгвостилістичної проблематики.

Мета нашого дослідження – проаналізувати літературно-художні антропоніми з романів Ірен Роздобудько «Тут і тепер», «Прилетіла ластівочка», «Метелик не кричить»; завдання – визначити, яку роль відіграють літературно-художні антропоніми у творенні образів.

Доведено, що імена як вигаданих, так і реальних героїв романів Ірен Роздобудько містять значний характеристичний потенціал. Вони формують онімний простір тексту, відображають реалії суспільного життя, відзначаються різноманітністю, працюють на створення образів, виступають виразником авторської ідеї. Подається опис найменувань літературних героїв,

визначається їх функційно-стилістичне навантаження, виражальні можливості, уміння авторки досягати гармонії наймення зі змістом твору.

З'ясовано, що літературно-художні антропоніми романів Ірен Роздобудько увиразнюють різні конотації (національну, хронологічну, емоційно-експресивну та ін.). Важливу роль у розкритті значення назви персонажа відіграє авторська характеристика та доонімна семантика літературно-художнього антропоніма.

Дослідження літературно-художніх антропонімів із романів І. Роздобудько дозволило дійти висновку про те, що найменування героїв невіддільні від образів, вони доповнюють одне одного. Власні назви персонажів як мовні одиниці, які не лише називають, але й характеризують денотатів, разом з іншими одиницями відображають творче мислення письменниці, багатство її мови, особливості стилю.

Ключові слова: антропонімікон, ім'я, літературно-художній антропонім, персонаж, прізвисько, розмовний варіант, характеристична функція.

A. I. Vehesh,

PhD in Philology, Associate Professor,

Uzhgorod National University,

Ukrainian Language Department Associate Professor

THE ROLE OF PROPER NAMES OF THE LITERARY HEROES FROM IREN ROZDOBUDKO'S NOVELS IN THE FORMATION OF IMAGES

In modern linguistics, the potential of the proper names of the literary heroes in prose texts by well-known authors is still insufficiently studied. Proper names of the literary heroes, which are part of the onomastic space of a literary work, are an important object of research in onomastics. It is in the proper name of the literary hero that the author puts a huge informational charge. Studies of the proper names of the literary heroes significantly complement the general idea of anthroponyms as basic components of the onymic system. Therefore, the study of the hero's own name requires special attention, and its thorough analysis opens up opportunities for further generalizations in the field of relevant linguistic and stylistic issues.

The purpose of our study is to analyze the proper names of the literary heroes in Iren Rozdobudko's novels "Here and Now", "Swallow Has Arrived", "Butterfly Does Not Scream"; the task is to determine the role of the proper names of the literary heroes in the creation of images.

It is proved that the names of both fictional and real heroes in I. Rozdobudko's novels contain significant characteristic potential. They form an onymic space of

the text, reflect the realities of social life, are marked by diversity, they work to create images, act as an expression of the author's idea. The description of the names of literary heroes is given, their functional and stylistic load, expressive possibilities, the author's ability to achieve harmony of the name with the content of the work are determined.

It was found that proper names of the literary heroes of Irene Rozdobudko's novels express different connotations (national, chronological, emotionally expressive, etc.). An important role in revealing the meaning of the character's name is played by the author's characteristics and pre-onymic semantics of the proper name of the literary hero.

A study of the proper names of the literary heroes in the novels of Irene Rozdobudko led to the conclusion that the names of the characters are inseparable from the images, they complement each other. Proper names of characters as linguistic units that not only name but also characterize denotations, together with other units reflect the creative thinking of the writer, the richness of her language, and specifics of the style.

Key words: anthroponymicon, name, proper name of the literary hero, character, nickname, colloquial variant, characteristic function.

Постановка наукової проблеми та її актуальність. У сучасному мовознавстві ще недостатньо вивчено потенційні можливості літературно-художніх антропонімів прозових текстів відомих авторів. Літературно-художні антропоніми, що входять до ономастичного простору художнього твору, є важливим об'єктом наукових досліджень з ономастики. Саме в літературно-художній антропонім автор укладає величезний характеристичний потенціал. Дослідження літературно-художніх антропонімів суттєво доповнюють загальні уявлення про антропоніми як базові складники онімної системи. Тому, вивчення власного імені героя потребує особливої уваги, а його ґрунтовний аналіз відкриває можливості для подальших узагальнень у царині відповідної лінгвостилістичної проблематики.

Аналіз досліджень проблеми. Українські літературно-художні антропоніми все частіше стають предметом вивчення. Загальнотеоретичні питання досліджували Ю. Карпенко, М. Карпенко, Л. Белей, М. Торчинський, Н. Колесник та ін. Дослідження функційно-стилістичних особливостей літературно-художніх антропонімів творів українських письменників відобразилися в дисертаційних роботах та величезній кількості наукових статей (Е. Боева, Н. Бербер, Т. Гриценко, Г. Лукаш, Л. Кричун, О. Климчук, М. Максимюк, Л. Масенко, М. Мельник, О. Сколоздра, А. Соколова, Г. Шотова-Ніколенко та ін.).

Проза Ірен Роздобудько претендує на одне з центральних місць у сучасній українській літературі. Романи авторки цікаві та самобутні, багатовек-

торні, різножанрові, відповідають на актуальні запити сучасності. Її романи – це синтез реального та містичного, романтичного та інтелектуального. І. Роздобудько має величезну читацьку аудиторію, на її твори написано безліч статей (Н. Галушка, Н. Герасименко, Я. Голобородько, Л. Горболіс, Я. Поліщук, Г. Улюра, С. Філоненко, Ю. Соколовська), складені кіносценарії. Мовознавчий аспект досліджували О. Яценко, Д. Козловська та ін.

Ми також досліджували функціонування літературно-художніх антропонімів творів І. Роздобудько. У поле нашого зору потрапили назви героїв із романів «Амулет Паскаля», «Гудзик», «Дві хвилини правди», «Зів'ялі квіти викидають», «Ескорт у смерть», «Мерці», «Останній діамант міледі» [4, 5]. Прочитано цілу низку інших романів, але досліджувати роль літературно-художніх антропонімів будемо з найсучасніших.

Мета нашого дослідження – проаналізувати літературно-художні антропоніми з романів «Тут і тепер», «Прилетіла ластівочка», «Метелик не кричить» І. Роздобудько; **завдання** – визначити, яку роль відіграють літературно-художні антропоніми у творенні образів.

Об'єктами дослідження є романи Ірен Роздобудько «Тут і тепер», «Прилетіла ластівочка», «Метелик не кричить».

Предмет дослідження – літературно-художні антропоніми та їх стилістична роль.

Методи та методика. Методи дослідження зумовлені специфікою онімного матеріалу, який потребує системного підходу і використання традиційного описового методу і його основних прийомів: спостереження, інтерпретації та узагальнення, дозволяє виявити, систематизувати й проаналізувати власні назви. Функційне навантаження літературно-художніх антропонімів визначено методом контекстуального аналізу. Дистрибутивний аналіз допомагає виявити приховану оцінну інформацію в семантичній структурі онімів, а також дослідити використання узуальних і okazіональних одиниць авторського ономастикону. Стилістично-контекстологічний підхід дає змогу встановити емоційно-експресивний зміст онімів як складника художнього тексту.

Теоретичне значення дослідження полягає в тому, що отримані результати дозволяють визначити роль літературно-художніх антропонімів, їх особливості, характеристичний потенціал, що є важливим мовним засобом творчості письменниці.

Практичне застосування визначено тим, що зібраний матеріал може бути використаний у викладанні розділів лексикології та ономастики.

Виклад основного матеріалу. Романи І. Роздобудько були і залишаються серед кращих творів сучасних українських письменників. Авторка, створюючи той чи інший образ, підбирає назви, щоб ім'я і персонаж доповнювали один одного, були невід'ємними. Тут важливими є все: і етимологічне значення імені, і авторська характеристика, і увиразнення базових конотацій.

У романі «Тут і тепер» йдеться про долю чотирьох подруг: Юлії, Лари, Ельміри й Сусанни, «таких різних й далеких у всьому, але таких близьких у найголовнішому – в готовності підставити плече одна одній у будь-якій життєвій ситуації, вислухати, заспокоїти, порадити й «надати крила», вдихнути життя в підбиту долею пташку-подругу, або віддати їй своє крило...» [2]. Кожна із них – своєрідна енциклопедія. Імена героїнь розкривають їхні характери, створюють образи. Літературно-художні антропоніми семантично наповнені, оскільки, крім номінативної, доповнені характеристичною функцією. Письменниця паралельно створює ім'я і образ, які взаємно уточнюють одне одного. «При цьому чим менше авторського тексту відводиться образу, тим більшу роль у його створенні відіграє ім'я» [8, с. 217].

Ельміра – кримська татарка, тому й ім'я незвичне для українців. Ім'я Ельміра походить з іспанської або арабської мови, означає «княгиня» [6, с. 85], або захист, оберіг. Є й інші версії щодо походження імені: німецьке коріння, а перекладається як «справедлива, прихильна, доброзичлива, істинна». Зі сторінок роману дізнаємося, що Ельміра (Еля, Елька, Елічка, Ельміра Зварич) дуже щедра, дуже красива. Не випадково вона стала обличчям плаката «Крим – це Україна». Усі доонімні значення розкриваються в тексті. Ельміра насамперед оберігає свою сім'ю, вона прекрасна хазяйка. Хоч Ельміра вчилася на стоматолога, та «свій золотий вік проводить у домогосподарках» [12, с. 4]. Вона береже родинне тепло («Надійний тил – великий затишний дім, з кожним намоленим кутком» [12, с. 5]). Так, героїня справедлива, доброзичлива і гостинна («Ельміра завжди спокійна, врівноважена, вона вірить у справедливість... Елька – добра душа, за кожну «п'ятірку» їй щось дарують. Ляльку. Чи стрічку. Або – печиво. І вона виносить його на вулицю, пригощає всіх» [12, с. 56]). «Її впізнавали скрізь» [12, с. 263]. Головний лікар Сергій Іванович, підписуючи заяву на Схід, назве Ельміру Ксеною-воїном. Чоловік Ельміри Андрій – професор, світило ортопедичної науки, для неї – найголовніша людина. Він мужній чоловік, бо був добровольцем цілий рік на східному фронті, де складав по частинах поранених хлопців. Ім'я Андрій походить із грецької мови, означає «мужній», «хоробрий» [9, с. 33]. Але по відношенню до Ельміри мужності йому бракує. Сильний характеристичний заряд має ім'я сина Ельміри – Олександр («Адже він – Олександр, ну, принаймні, Сашко. А «Шашкою» він сам себе назвав, коли говорити навчився. З тих пір так і повелося» [12, с. 9]). Олександр – «чоловік», «мужчина» – захисник людей; мужній» [9, с. 261]. Він захищає маму, допомагає іншим («Відчув дивне: вони обоє смертельно поранені в невидимому бою. І хтось один мав витягнути з того поля бою іншого. Якщо це так, то це має бути чоловік, тобто – він» [12, с. 151]). Він уявляв себе воїном, «...щомісяця товкся під військкоматом в надії зустріти того комбата, котрий візьме його з собою до добровольчого батальйону» [12, с. 11]. Усе сімейство Зваричів авторка наділила

іменами, що мають майже однакову семантику. Можливо, це їх об'єднувало, принаймні спочатку.

Юлія (Юлька Зеркалова, Джулія) – артистка театру юного глядача, дружина успішного актора (*«Але Юлька-Джулія, або як її називали ще в інституті – Джульєтта Мазіна, чекала свого зоряного часу...»* [12, с. 15]). Ім'я Юлія походить з латинської і означає «липнева» [9, с. 407], «з роду Юлія, належна Юлієві» [6, с. 294]. Але Юлія все життя зайнята кар'єрою Аліка, належить йому, не випадково він їй скаже: *«Моя дитина – ти»* [12, с. 303]. Є багато схожого із життя літературних героїв та життя реальних Джульєтти Мазіни і Федеріко Фелліні. Юлія була маленького росту, у них не було дітей, Алік тратив гроші на дурниці, поєднував любов до дружини з численними зрадами. І. Роздобудько називає її стріляним і недостріляним горобцем. Роль Софії Потоцької вплинула на її думки, розмови, почуття, вона почала «бути собою», бути мудрою жінкою. Саме значення «мудрість» [9, с. 344] має ім'я Софія (*«В погляді Софії... світилася якась тиха мудрість і умиротвореність досвідченої жінки...»* [12, с. 178]). Первісне значення імені Алік розкривається ширше. Алік – розмовний варіант імені Олександр, що означає захисник. У Вірменії це ім'я фігурує як самостійне і означає «родовитий аристократ», «славний», «великодушність». У тюркських говорах – «вищий, могутній» (*«Алік був природним дивом, самородком, стихією, прямим доказом того, що випадковість – закономірна, а талант – необов'язковий, якщо маєш під два метри росту, смоляні кучері до плечей, м'язи, на яких репала модна джинсова сорочка, і веселу нахабність молодості»* [12, с. 16]).

Сусанна (Сана) – дружина американського бізнесмена Беника (*«Щаслива американська дівчинка тридцяти п'яти років, заможна і вдало одружена – найкращий вік і статус аби займатися проблемами інших, особливо найближчих подруг-однокурсниць»* [12, с. 13]). Ім'я Сусанна давньоєврейського походження означає «біла (водяна) лілея» [9, с. 353]. Але схожість з квіткою проявляється лиш у тому, що вона була дуже красивою.

Лара (Ларка, Лариса Стадниченко) – радіоведуча, зневірилася в чоловіках. Вона була найкрасивішою дівчинкою у класі. Лара десять років свого життя займалася Орестом Станіславовичем – викладачем літератури на філфаці. Для неї він – Майстер, а вона – просто поруч. Лара зрозуміє, що її Майстер зрадливий і бездарний. Лара – розмовний варіант імені Лариса, що в перекладі з грецької означає «чайка [9, с. 190]. Нелегка доля випала Ларічайці, але її манить воля, вона не може жити в клітці (*«Може жити цікаво й усамітнено. І ні від кого не залежати. Адже до такої свободи йшла довго і непросто»* [12, с. 283]). Її охороняє сніжнокрилий ангел. Лара знайде свою половинку і нею буде Герман («рідний», «єдинокровний», «люди-на» – воїн» [9, с. 88]).

Дівчата уявляли себе трьома мушкетерами: «Ельміра – Портос, роз'їлась на пахлаві, нічого не вдієш. Звісно, д'Дартаньян – Лара, тут без жодних суперечок, адже вона так фехтує лінійкою, що всі хлопці в класі ходять в синцях. Атос – Сусанна, вона на чотири місяці старша за всіх, тобто – мудра і завжди знає, як діяти. Юльці дістався Арамис – тут вже без варіантів» [12, с. 61]. Як бачимо, і терціальні (запозичені) літературно-художні антропоніми персонажі отримують за якимись рисами подібності.

Привертають увагу дивакуваті «поганяла» другорядних героїв: Перл, Колька Гамсель, Шаша-маслобой, Геня-бичара, Штрудель, Сапа, Сеня-водолаз («у Сені грубі окуляри, тому він і – водолаз» [12, с. 54]), Васька-какаська, Панас (Вігалька Панасюк) та ін. Деякі з них просто називають персонажа, тобто виконують номінативну функцію, до інших автор подає тлумачення, тому їх зараховуємо до складу характеристичних.

Отже, найменування осіб, що фігурують у романі «Тут і тепер» мають неабияке смислове навантаження, конотативне забарвлення.

Роман І. Роздобудько «**Прилетіла ластівочка**» – історія про композитора Миколу Леонтовича і його знамениту мелодію. Герой роману – реальна людина. Про Леонтовича багато інформації зібрав М. Денисенко – автор десяти рукописних історичних книг, зокрема й чотиритомника про «Щедрика» – «Щедрик»: на крилах ластівки». Професор Л. Белей писав, «що імена реальних історичних осіб, які фігурують у літературно-художніх текстах, також належать до літературно-художньої антропонімії. Як зазначає Л. Мурадян, «автор їх не творить, але він вибирає ті чи інші варіанти, вводить їх у певний контекст. У результаті ці імена наповнюються цікавими конотаціями». ...Саме імена реальних відомих історичних осіб здатні чи не найбільшою мірою викликати у читачів бажані авторові асоціації з визначеною історичною добою» [3, с. 36]. На перший погляд, літературно-художній антропонім Микола Леонтович мав би виконувати номінативну функцію – функцію називання. Мав рацію відомий ономаст Ю. Карпенко, коли зазначав, що історики можуть точно встановити про яку особу йдеться, «але вони не можуть розкрити секретів чарівності гри оніма у власне художньому тексті. Ідентифікація носія імені не розкриває чарів цього імені у творі» [7, с. 3]. Відомо, що у вмілих авторів усі назви промовляють. У романі прізвище й ім'я реальної людини стає характеристичним. Цікаво, але І. Роздобудько, можливо навіть не вдивляючись в етимологію імені та прізвища героя, застала їх запрацювати в тексті. Ім'я Микола в перекладі з грецької мови означає «переможець народів» [9, с. 229]. Композитор і фольклорист із Тульчина справді підкорив народи. Він став автором різдвяної мелодії, яку слухає весь світ. Спочатку він «завоював» київську публіку, його називали «харизматичним», «сучасним Моцартом», і – не більше-не менше! – «створінням Господнім» [11, с. 31]. Іван Рябков, вражений геніальною музикою, думає про Леонтовича: «Білявий чо-

ловік з першого ряду здався йому богом, що пройшовся по морю голів, як посуху, і заволодів ними без жодного напруження» [11, с. 25]. Кирило Стеценко вірив, що витвір Миколи Леонтовича здобуде світову славу («*Ти – ювелір у музиці. Кожна твоя нота – різьба по золоту*» [11, с. 35]). Леонтович називає себе подільським блукальцем, як і дружина Клавдія: «*А він – такий само блукалець, і такий само юний, стрункий, з такими ж глибокими блакитними очима*» [11, с. 50]. Він ходив із села в село і збирав народні пісні. В основі прізвища Леонтович – ім'я Леонтій, що з грецької означає «левиний» [9, с. 194]. Лев – цар звірів. У буквальному тлумаченні виходить, що Микола Леонтович – цар переможених народів завдяки непереможній силі мистецтва («... його літургії лунають в Чехії, Австрії, Швейцарії, Франції, Бельгії, Голландії, Великій Британії, Німеччині, навіть у Мексиці» [11, с. 145]). Степан Добровольський зачарований музикою Леонтовича: «... мені здалося, що це не музика, а щось набагато вище. Що це голос якихось вищих сил. Надлюдський. Розмова з Богом. Сім нот, в які вкладалися тисячі важливих слів. ... Це була не музика – стихія» [11, с. 150–151]. Але насправді Леонтович був простою, приземною і творчою людиною. Зрозуміло, що творчість живиться коханням. Саме тому в житті Леонтовича з'являється Надія. Вона постала перед ним «*Русалкою – темнокою, звабливою, невловимою, з руками, здатними тягти на саме дно і так само легко винести на берег. ... Врятувати від самотності, вдихнути в охолоті груди жагу нового життя*» [11, с. 105]. Авторка вміло і незворушливо відтворює споконвічну людську драму, коли серце криється між Клавдією, «милосердною жінкою, другом навіки, із тих, хто стоїть за спиною, подаючи рушник» і Надією, такою іншою, із тих, що «подають набой». Перша дає чоловікові благословення на нову любов, друга дає коханому натхнення на нові твори» [1]. Семантика імені Надія прозора. Спочатку Надія здалася йому дівчиною-ангелом, потім ластівкою: «*Йому здалося, що ось вона, прилетіла ластівочка – втурхнула крізь товсте скло, за яким він просидів два останні місяці, вважаючи, що життя не існує. Принесла звістку, що життя є*» [11, с. 98]. «Адже «Русалчин Великдень» повністю склався в голові завдяки Надії. Силою духу Надії захоплювалися друзі і вороги Леонтовича. Добровольський, присвоївши документи Леонтовича, прийшов до Надії і побачив «скарб»: «*Ця жінка поглинала, розчиняла в собі. Вона була, мов хвиля. І не тільки через незвичайний, ультрамариновий колір очей – в ній чуввався поклик Сирен, цих міфічних створінь, що топили човни і змушували матросів безоглядно стрибати за борт*» [11, с. 169].

Серед імен відомих людей знаходимо ім'я Олександра Кошиця – диригента хору, Кирила Стеценка – композитора та ін.

Степан Добровольський – Ніколас Лео – той, хто присвоїв собі ім'я легендарного Миколи Леонтовича, був денщиком комісара НКВС. Обставини склалися так, що він змушений був тікати, тому скористався ситуацією. Він

вимушено добровільно (Добровольський) бере ймення іншого. Але мати ім'я такої відомої людини було важко, тому прийшлося переховуватися, дійти до краю, хоч кіт Леонтовича Моцарт частенько виручав. Урешті-решт ім'я виручає його («*Так ім'я жертви врятувало злочинця. А згодом я вдвічі скоротив його – так би мовити, «перешив костюмчик» під себе. Мене називали Нік Лео. Я став американцем. Таким само несправжнім, як і моє ім'я...*» [11, с. 207]). Той, хто при народженні отримав ім'я Степан (грецького походження – «вінок» [9, с. 348]), мав тепер терновий вінок і мусів його нести, «*немов Агасфер, спляючи після себе стежку і плутаючи сліди, немов лис*» [11, с. 230]. Мав стати «*перекоти-полем, без роду і племені, або випити свій келих самотності до останнього ковтка*» [11, с. 231]). Степан розумів, що він грішник, він жадав смерті, але чомусь Бог не дав йому «*заподіяти самогубство, вмерти від алкоголю, не загинути в авіакатастрофі чи на човні, не наразитися на випадковий ніж у підворотні, не заразитися чумою*» [11, с. 232]. Ім'я Леонтовича для нього стало оберегом.

І. Роздобудько – майстер різнопланового роману. Кожному з її романів притаманний відповідний антропонімікон. Назви героїв роману «**Метелик не кричить**» більше нагадують дитячо-юнацькі найменування: *Міка, Льоля, Крихітка, Зойка, Майка, Оксаночка, Наталка* та ін. На відміну від аналогічних реальних антропонімів такі оніми, як писав Л. Белей, наповнюються нейтральним чи експресивним значенням, що відбувається передусім у контексті [3, с. 65].

Маленький Міка, як каже його мама, родився недоумком, але він перевершив усіх своїх однокласників. «*Він – найкращий учень, переможець математичних і фізичних олімпіад, спортсмен та, як вважає вся школа, перший красень серед усіх старшокласників. Його так само називають ласкавим іменем, тільки тепер його вимовляють на американський манер – Міккі – «Міккі Рурк»*» [10, с. 91]. Ми не знаємо, яке справжнє і повне ім'я в героя, але, вірогідно, воно є короткою формою, розмовним варіантом імені Михайло (давньоєврейського походження – «бог» – хто як бог, рівний богові» [9, с. 236]). Міка уявляв собі, що може робити все, що захоче: досліди на комах, жабах, людях. Він навіть не знав імені дівчини-бомжихи, яку вбив, досліджуючи. Для нього вона залишилася жабою («*Добре, що Жаба (вона не заперечувала проти цього прізвиська) вицмулила його просто з горлечка сама, не умовляла приєднатися. І взагалі була до нього байдужа – лише їла, як навіжена, жувала повним ротом, роздуваючи щокі, і задоволено кумкала. Справжня жаба!*» [10, с. 106]). Прізвисько отримала, очевидно, не тільки за схожістю з жабою, але й тому, що була матеріалом (жабою), який можна було препарувати.

Змінюючи імена під час знайомств із дівчатами, він не змінює своєї сутності. Він став вербувальником, дилером, торговцем людьми. Дівчата, як метелики, самі потрапляли в пастку. Він залишився крихіткою, так його на-

живала тітка Льоля, так він тепер у зрілому віці звертається до дівчат. Марті він представиться Дмитром («*Дмитро (так назвався новий знайомий) цікаво розповідав про країни, в яких йому довелося побувати*» [10, с. 119]). Навіть це несправжнє ім'я має інформаційний заряд: Дмитро «належний Деметрі. Деметра – грецька богиня родючості й землеробства» [9, с. 107]. Зі сторінок роману дізнаємося, що такою Деметрою для нього стала Льоля: «*Є Льоля. Гарна, чудова, добра, тепла Льоля. Вона дихає поруч, дарує йому свій аромат, мов квітка*» [10, с. 106]. Героїня сама зізнається: «*Я стала його ідолом, адже він навчився розуміти мене з напівпогляду. ...Кращого чоловіка в моєму житті не було. Для мене він був чистий, зовсім чистий, мов немовля. Мов аркуш, на якому я могла писати все, що завгодно – роман, драму, сороміцький віршик... Важливим було й те, що він нікого не любив, крім мене. ...Всі інші жінки не мали для нього значення, так, він любив мене, як нікого*» [10, с. 214–215].

Тітонька Льоля стала для Міки мамою, «великим оком» («*Льоля для Міккі – це цілісний інструмент, вона як одне велике око – усюдищуца. ...Око-Льоля стежить за ним... дає надію, несе спокій, порятунок, розраду, прощення. ...Він готовий на все заради цього ока*» [10, с. 128]). Льоля (Льолька) – розмовний варіант імені Олена, що в перекладі з грецької мови означає «світло», «сяйво», «полум'я смолоскипа» – світла, осяйна» [9, с. 265]. Льоля була доброю для малого Міки, несла радість, світло, але вона «виховала його для себе». Для неї Міккі – ВІН, «*чарівний принц, або ліпше сказати – мій зачарований хлопчик, моє чудовисько*» [10, с. 219]. Льоля стала хазяйкою модної крамниці, тепер вона – Олена Олександрівна, та, яка заманує красивих дівчат у пастку. Доонімне значення імені та імені по батькові розкривається – жінка, що несе світло і захист людей. Так, вона стає доброю феєю, подає надію, влаштовує казку, ніби захищає від усього злого, недоброго. Але насправді – це хитре плетиво павучихи, загарбниці. Вона вміла заманювати дівчат («*Як тебе звати? Аліса... О! Тоді, моя крихітко, тобі пряма дорога до країни чудес!*» [10, с. 68], «*Аліса сіла на ліжку, намагаючись усвідомити те, що почула. – Два місяці я живу, мов у казці...*» [10, с. 85]). На жаль, казка для Аліси (у неволі вона – Лябес – чарівна), як і для інших дівчат, мала поганий кінець.

З тенет «доброї феї» та «принца на коні» вдалося вирватися Зої та Марті. Зоя чудом врятувалася від неминучої смерті, не випадково її ім'я в перекладі з грецької мови означає «життя» [9, с. 142]. Марта (гр. «пані», «добродійка», «господиня» [9, с. 219]) була врятована Сергієм, як і Зоя. Марта проживає буденне життя: «*заклопотана ділова жінка, обтяжена серйозними і невідкладними справами. Нотаріус, автошкола, дитсадок...*» [10, с. 24]. Небіж називає її Мата («*З легкої руки чотирирічного Славка, в родині прижилося це ім'я – Мата. А чоловік сестри навіть звертався до неї не інак-*

ше як «наша Мата Харі». Певно, сестра дружини здавалася йому загадковою на тлі їхнього розміреного і вивіреного по хвиликах подружнього життя» [10, с. 32]). Саме Сергій зрозумів, яку роль грає Міккі, допоміг Зої та вчасно прийшов спасати Марту. Первісне значення імені Сергій (римського походження, означає «славний», «високоповажний» [9, с. 335]) спрацьовує в тексті, позитивно характеризуючи героя.

Ми не знаємо імені матері Міки, маємо тільки прізвисько, яке придумала подруга Льоля. Для Льолі вона була «як кришталева статуетка», милою, зворушливою, наївною («Жартома я назвала її «Крихітка Цахес». Це прізвисько на багато років вкорінилося в ній, адже було влучним – вона вміла замилювати очі будь-кому. Але згодом від прізвиська, через етичні міркування її прихильників, відпала частина і її почали називати просто Крихітка. І замість того аби виявити сутність химерного і підступного персонажа казки Гофмана – нічого і нікчемного, здатного замилювати око будь-кому і через те скидатися найгарнішим і найрозумнішим – це скорочене прізвисько лише додало їй шарму» [10, с. 206]). Як бачимо, для номінації героїні авторка запозичує найменування відомого літературного персонажа, такі антропоніми мають постійне онімне значення.

Висновки та перспективи дослідження. У результаті проведеного дослідження ми з'ясували, що назви персонажів романів І. Роздобудько мають значний інформаційний потенціал. Вони формують онімний простір тексту, відображають реалії суспільного життя, відзначаються різноманітністю, творять образи, виступають виразником авторської ідеї. Літературно-художні антропоніми романів І. Роздобудько увиразнюють різні конотації (національну, хронологічну, емоційно-експресивну та ін.). Важливу роль у розкритті значення назви персонажа відіграє авторська характеристика та доонімна семантика літературно-художнього антропоніма.

Література

1. *Акуленко А.* Три історії про ластівочку: рецензія на книжку Ірен Роздобудько «Прилетіла ластівочка». URL: <http://litakcent.com/2018/11/13/tri-istoriyi-pro-lastivochku-retsenziya-na-knizhku-iren-rozdobudko-priletila-lastivochka/>.
2. *Басан О.* Тут і тепер. URL: https://vsiknygy.net.ua/shcho_pochytaty/46660/.
3. *Белей Л.О.* Функціонально-стилістичні можливості української літературно-художньої антропонімії XIX–XX ст. Ужгород: Патент, 1995. 120 с.
4. *Веґеш А.* Вплив моди на літературно-художній антропонімікон романів Ірен Роздобудько. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства* (Збірник наукових праць). Випуск 14. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2010. С. 11–14.

5. *Вегеш А.* Особливості функціонування літературно-художніх антропонімів у романах Ірен Роздобудько. *Вісник Прикарпатського національного університету*. Серія: Філологія. Випуск XXIX–XXXI. Івано-Франківськ, 2011. С. 378–383.
6. *Ісат Ю.А.* Таємниця вашого імені. Донецьк: ТОВ ВКФ «БАО», 2006. 736 с.
7. *Карпенко Ю.О.* Переднє слово. *Літературна ономастика*: зб. статей. Одеса: Астропринт, 2008. С. 3–6.
8. *Карпенко Ю.О.* Специфика имени собственного в художественной литературе. *Літературна ономастика*: зб. статей. Одеса: Астропринт, 2008. С. 205–220.
9. *Трійняк І. І.* Словник українських імен. К.: Довіра, 2005. 509 с.

Джерела

1. *Роздобудько Ірен.* Метелик не кричить. Роман. Київ: Нора-Друк, 2020. 224 с.
2. *Роздобудько Ірен.* Прилетіла ластівочка. Роман. Київ: Нора-Друк, 2018. 304 с.
3. *Роздобудько Ірен.* Тут і тепер. Роман. К: Нора-Друк, 2016. 348 с.

Referenses

1. Akulenko, A. (2018), *Try istorii pro lastivochku: retsenziia na knyzhku Iren Rozdobudko «Pryletila lastivochka» [Three stories about the swallow: a review of the book by Iren Rozdobudko “Swallow has arrived”]*. URL: <http://litakcent.com/2018/11/13/tri-istoriyi-pro-lastivochku-retsenziya-na-knyzhku-iren-rozdobudko-priletila-lastivochka/>.
2. Basan, O. *Tut i teper [Here and Now]* URL: https://vsiknygy.net.ua/shcho_pochytaty/46660/.
3. Belei, L..O. (1995), *Funktsionalno-stylistychni mozhlivosti ukrainskoi literaturno-khudozhnoi antroponimii XIX–XX st. [Functional and stylistic possibilities of Ukrainian literary anthroponomy of the XIX-XX centuries]*. Uzhhorod: Patent. 120 s.
4. Vehesh, A. (2010), *Vplyv mody na literaturno-khudozhnii antroponimikon romaniv Iren Rozdobudko [The influence of fashion on the literary anthroponymicon of the novels by Iren Rozdobudko]*. Suchasni problemy movoznavstva ta literaturoznavstva (Zbirnyk naukovykh prats). Vypusk 14. Uzhhorod: Vydavnytstvo UzhNU «Hoverla». S. 11–14.
5. Vehesh, A. (2011), *Osoblyvosti funktsionuvannia literaturno-khudozhnikh antroponimiv u romanakh Iren Rozdobudko [Features of the functioning of the proper names of the literary heroes in the novels by Iren Rozdobudko]*. Visnyk Prykarpatskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Filolohiia. Vypusk XXIX–XXXI. Ivano-Frankivsk. S. 378–383.

6. Isat, Yu. A. (2006), *Taiemnytsia vashoho imeni [The secret of your name]*. Donetsk: TOV VKF «BAO». 736 s.
7. Karpenko, Yu. O. (2008), *Perednie slovo [Foreword]*. Literaturna onomastyka: zb. statei. Odesa: Astroprynt. S. 3–6.
8. Karpenko, Yu. O. (2008), *Spetsyfyka ymeny sobstvennoho v khudozhestvennoi literature [The specifics of the proper name in fiction]*. Literaturna onomastyka: zb. statei. Odesa: Astroprynt. S. 205–220.
9. Triiniak, I. I. (2005), *Slovnyk ukrainskykh imen [Dictionary of Ukrainian names]*. K.: Dovira. 509 s.

Sources

1. Rozdobudko, Iren. (2020), *Metelyk ne krychyt. Roman [Butterfly does Not Scream. Novel]*. Kyiv: Nora-Druk. 224 s.
2. Rozdobudko, Iren. (2018), *Pryletila lastivochka. Roman [Swallow Has Arrived. Novel]*. Kyiv: Nora-Druk. 304 s.
3. Rozdobudko, Iren. (2016), *Tut i teper. Roman [Here and Now. Novel]*. K: Nora-Druk. 348 s.

• • •